

Святун О.В.*

ПРАКТИКА МІЖНАРОДНОГО СУДУ ООН У СФЕРІ КОНСУЛЬСЬКОГО ЗАХИСТУ НА ПРИКЛАДІ США

The article focuses on main approaches toward the problem of practical implementation along with state enforcement in USA of the judgments, advisory opinions and orders of the International Court of Justice in the cases concerning the violations of the Vienna Convention on Consular Relations of 1963. In this context the main objectives of the aforesaid piece are to work out some universal attitudes to the aforesaid issue which allows Ukrainian consuls to be more effective providing consular assistance to our citizens abroad using the arsenal of legal instruments envisaged by the Optional Protocol concerning the Compulsory Settlement of Disputes, which accompanies the Vienna Convention on Consular Relations.

Відповідно до офіційної заяви Державного департаменту США, 7 березня 2005 року Організацію Об'єднаних Націй було повідомлено про наміри країни вийти з Факультативного протоколу до Віденської конвенції про консульські зносини 1963 року. При цьому американська сторона виходить з того, що Протокол є окремим від Віденської конвенції 1963 року міжнародно-правовим документом, а саме угодою щодо визнання юрисдикції та повноважень Міжнародного суду ООН у вирішенні суперечок стосовно імплементації положень Конвенції.

Через специфіку правової системи та складність федерального законодавства США не імплемтували жодної «обов'язкової» відповідно до Протоколу рекомендації Міжнародного суду ООН у справах Німеччина проти США «LaGrand Case» 2001 рік [8] та Мексика проти США «Avena and Other Mexican Nationals» 2004 року [9].

Протягом останніх десяти років країнами учасниками Віденської конвенції 1963 року здійснювався значний політичний та дипломатичний тиск на Сполучені Штати Америки в контексті визнання країни рішенням Міжнародного суду ООН від 31 березня 2004 року у справі Мексики проти США («Avena and Other Mexican Nationals (Mexico v. United States of America)») порушником статті 36 Віденської конвенції про консульські зносини 1963 року. У своєму рішенні Міжнародний суд ООН рекомендував Сполученим Штатам вжити усіх можливих правових заходів з метою перегляду 49 справ (більшість смертні вироки) за участю мексиканських громадян [2].

Попри факт наявності міжнародно-правових зобов'язань в частині обов'язковості та нотифікації в розумний проміжок часу усіх фактів арештів та затримання іноземних громадян, в США залишаються непоодинокими випадки, коли правоохоронні органи на різних рівнях у більшості випадків на попередніх етапах слідства уникають інформування консульських та дипломатичних установ.

Одним з прикладів цього є найбільш резонансна справа мексиканського громадянина *Хосе Ернесто Медделін Рохаса*.

Суть питання полягало в тому, що Мексиканська сторона отримала обов'язкову консульську нотифікацію про арешт громадянина Мексики Хосе Ернесто Медделін Рохас,

* здобувач кафедри міжнародного приватного та митного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

1975 р.н., через три роки після призначення американським судом покарання у вигляді смертної кари (Рішення у справі *Medellin v. Unites States of America*). Усі спроби апелювати до судів вищої інстанції виявилися безрезультатними. Врахувавши той, факт, що США є стороною Віденської конвенції про консульські зносини і підписали Додатковий протокол щодо обов'язкового вирішення спорів 1963 року, в якому Сполучені Штати визнають юрисдикцію Міжнародного суду ООН, Мексика подала позов про порушення Конвенції на розгляд згаданої міжнародної установи і у 2004 році виграла справу [3].

Проте, через специфіку правової системи та складність федерального законодавства США не імплементували жодної «обов'язкової» відповідно до Протоколу рекомендації Міжнародного суду ООН у справах Німеччина проти США «LaGrand Case» 2001 рік та Мексика проти США «Avena and Other Mexican Nationals» 2004 року.

З огляду на інертність американської сторони у імплементації рішення Міжнародного суду ООН, 18 серпня 2004 року Мексика врахувавши досвід двох поразок у Судах вищої інстанції США, за допомогою міжнародних неурядових організацій та спілок провідних юристів міжнародників, ініціювала розгляд у Верховному суді США однієї з 49 справ включених до «Avena and Other Mexican Nationals (Mexico v. United States of America)» – справи громадянина Мексики Хосе Ернесто Медделіна Рохаса.

20 жовтня 2004 року до Верховного суду США було подано шість листів *amici curiae* в підтримку мексиканської петиції у справі *Medellin v. Unites States of America*. Апелюючи рішенням Міжнародного суду ООН, 25 країн-членів ЄС за підтримки Ради Європи, уряд Мексики, Аргентина, Бразилія, Чилі, Колумбія, Сальвадор, Гватемала, Гондурас, Нікарагуа, Парагвай, Перу, Уругвай, Венесуела а також десять неприбуткових міжнародних організацій, серед яких Amnesty International, Human rights Watch, звернулися до Верховного суду США з проханням задовольнити позов мексиканської сторони та створити прецедент необхідності перегляду та додаткового вивчення справ а також судових рішень, в яких було порушені права іноземних громадян, закріплені у Віденській конвенції 1963 року [5].

Відповідно до офіційної заяви Державного департаменту США, 7 березня ц.р. Організацію Об'єднаних Націй було повідомлено про наміри країни вийти з Факультативного протоколу до Віденської конвенції про консульські зносини 1963 року. При цьому американська сторона виходить з того, що протокол є окремим від Віденської конвенції 1963 року міжнародно-правовим документом, а саме угодою щодо визнання юрисдикції та повноважень Міжнародного суду ООН у вирішенні суперечок стосовно імплементації положень Конвенції.

Коментуючи вихід з факультативного протоколу, Державний департамент наголошує на тому, що Сполучені Штати Америки залишаються стороною Віденської конвенції про консульські зносини 1963 року і подовжують неухильно дотримуватися усіх положень та вимог цього міжнародного акту. Керуючись згаданим постулатом, у заяві Державного департаменту окремо зосереджується увага на практичних вимірах дії конвенції, а саме:

- незмінності та обов'язковості для усіх правоохоронних органів США процедури консульської нотифікації та забезпечення прав консула, передбачених Конвенцією;
- роботи, яка проводиться по вдосконаленню внутрішнього порядку реалізації положень Конвенції на федеральному та місцевому рівнях;
- негайного надання на вимогу затриманого/заарештованого іноземця права на зв'язок та відвідання консулом;
- підтвердження зобов'язань по окремим двостороннім угодам щодо встановлених строків «обов'язкової консульської нотифікації»[4].

Слід зазначити, що за оцінкою експертів з практичної точки зору вихід Сполучених Штатів з Факультативного протоколу не несе на території країни жодних правових на-

слідків. Станом на сьогодні, можна констатувати, що протягом останніх років через специфіку правової системи та складність федерального законодавства США не імплементавали жодної «обов'язкової» відповідно до Протоколу рекомендації Міжнародного суду ООН у справах Німеччина проти США «LaGrand Case» 2001 рік [8] та Мексика проти США «Avena and Other Mexican Nationals» 2004 року [9].

Експерти з міжнародного права та спеціалісти у галузі федерального законодавства США сходяться на думці, що в разі задоволення апеляції у справі *Medellin v. United States of America* Верховним судом США, буде створено прецедент, який в подальшому, враховуючи прецедентну систему права країни перебування, дозволить керуватися ним під час відстоювання прав іноземних громадян на консульський захист та вчасність консульської нотифікації безпосередньо в американських судах.

Література

1. Lee Luke T. *Consular Law and Practise*. – New York. – 1991. – pp. 163 – 173.
2. Warren M., James A. *Bridging the Gap: Effective Representation of Foreign Nationals in US Criminal Cases*. / International Justice Project – Woodbridge, VA. – 2008. – pp. 25 – 48.
3. Warren M., James A. *Equal Protection: Consular Assistance & Criminal Justice Procedures in the USA*. / International Justice Project - Woodbridge, VA. – 2008. – 60 p.
4. Warren M., James A. *A Universal Safeguard: Providing Consular Assistance to Nationals in Custody*. / International Justice Project. - Woodbridge, VA. – 2008. – 36 p.
5. Warren M., James A. *Equal Protection: Consular Assistance & Criminal Justice Procedures in the USA. Expanded Guide*. / International Justice Project. - Woodbridge, VA. – 2002. – 803 p.
6. Shaw M. N. *International Law*. – Cambridge: University Press. – 2003. – p. 688 – 690.
7. McCorquodale R., Dixon M. *Cases and Materials on International Law*. – New York. – 2003. – p. 596 – 597.
8. International Court of Justice. *LaGrand Case (Germany v. United States of America)*. Summary of the Order 99/9 bis. – 5 March 1999. – 5 p. - Електронний документ. Режим доступу: <http://www.icj-cij.org/docket/files/104/7728.pdf>.
9. *Case Concerning Avena and Other Mexican Nationals (Mexico v. United States of America)*. Judgment of 31 March 2004. / International Court of Justice. Reports of Judgments, Advisory Opinions and Orders. – The Hague. – 2004. – 127 p. – Електронний документ. Режим доступу: <http://www.icj-cij.org/docket/files/128/8188.pdf>.